

שאלה: חונכתי מאז ילדותי שאסור לצאת לחוץ לארץ. אבל בימינו הרבה יוצאים לשם לנופש קצר. שמעתי על רב אחד היוצא עם משפחתו לבית מלון בשווייץ לשבועיים, ומנמק כי אם ינפש בארץ, שיחות הטלפון ישיגו אותו כל הזמן ולא יוכל להנפש. אבל שם יש לו יכולת לאגור כוחות, בלי הטרדה. האם נימוק זה מתיר לו היציאה?

תשובה: אין רצוני למתוח ביקורת על רבנים. במיוחד שלא שמעתי מפיו מה היא התנצלותו. אבל כיון שזה גורם לך ולמי-יודע-כמה עוד אנשים "להתקלקל", חייבים להעמיד האמת על בוריה.

ודאי כי רק לשלושה דברים בלבד מותר לצאת מארץ הקודש לחוץ לארץ. ללמוד תורה [אם כאן אין לו רב ממי ללמוד], ולשאת אשה [אם כאן אינו מוצא מי שמתאימה לו] או להתפרנס. ודאי שזה בנוסף לצורך רפואות, כי יש מחלה העלולה להסתבך, ולהגיע לפקוח נפש. וגם על שלושה אלו כתב הרמב"ם (הלכות מלכים פה ה"ט) שיחזור מיד. אבל לשאר סיבות, לפי הרמב"ם, אין היתר כלל אפילו אם חוזר מיד.

הנה מצוה אחת מהתורה היא לייבם [או לחלוץ] לאשת אחיו שמת בלי צאצאים. אבל מעשה היה, כפי שמסופר בגמרא (כתובות קיא ע"א), שבא אדם לשאול את ר' חנינא, כיון שאחיו מת בפרס, האם יצא לשם כדי ליבם אותה? ענה לו הרב בתקיפות: "אחיו נשא גויה, ומת. ברוך המקום שהרג אותה! ואתה תרד אחריו?" ויש להתבונן, מדוע אמר על אחיו שנשא גויה? ודאי אם היתה גויה אין כאן דין יבום, כי הקידושין אינם חלים. אלא כיון שיושבי חוץ לארץ הם כאילו עובדים עבודה זרה (כתובות קי ע"ב) והאח המת נשאר שם בגלל אשתו, הרי היא כגויה. ור' חנינא מנע מהאח החי לצאת לחוץ לארץ כדי ליבם. וזאת, אף על פי שהיה אפשר שייבם אותה ויקח אותה חזרה אתו ארצה, כמו שכתוב בשולחן ערוך (אבן העזר סימן ע"ה סעיף א) שהאשה צריכה לגור עם בעלה, במקום ששם הוא מוצא את פרנסתו.

מאיזה טעם נחשב הדבר כאילו תושבי חוץ לארץ הם עובדים עבודה זרה? יש בזה טעם נגלה, ויש בזה טעם על פי סוד. הטעם הנגלה הוא שהאומות שקועות בהרבה מדות רעות, הַרְגָּלִים רעים, תכונות רעות. מה שאנו רואים כאן בארצנו בימינו תנועות להטבי"ם או פמיניסטיות, כל זה פרי תרבות המערב. "ויתערבו בגוים וילמדו מעשיהם" (תהלים קו, לה). יש שם נהייה אחרי ריבוי כסף, ריבוי כבוד, פינוק של תאוות רבות ומשונות.

זה בנוסף לדברי רש"י (על ברכות נז ע"א) "לפי שחו"ל אין לה זכויות אלא עון יש בישיבתה". [ואין לשאול על רש"י אם כן מדוע הוא עצמו לא עלה ארצה? כי באותן התקופות היה בלתי אפשרי, בין מצד הנסיעה בים והיו ערבים שודדי אניות ומוכרים נוסעיהם לעבדות, ובין מצד חוסר פרנסה בארץ ישראל].

והטעם על פי סוד הוא המוסבר על ידי הרמב"ן (על ויקרא יח, כה) שכל המצוות ניתנו בעיקר להתקיים רק בארץ הקודש. וכן הסביר רש"י (על דברים יא, יח) וכן הגר"א (אדרת אליהו, דברים ח). והיוצא לחו"ל אפילו ליום אחד, פגם בכל מצוותיו שמקיים שם, כי ניתנו לכתחילה להתקיים רק בארץ הקודש. ויש בזה אריכות להסביר, אין כאן מקומו.

אותו רב, שחושב בטעות שילמד יותר בהיותו מתבודד בחו"ל, היה יכול בקלות ללכת לאיזה "צימר" בגליל, או אכסניא בגולן, ובאמת לנתק את הטלפון שלו לכמה ימים. השואלים שאלות כבר ימצאו רבנים אחרים שיענו להם על שאלותיהם, והוא ינפש בלי לטמא את נפשו ונפש אשתו וצאצאיו.

אבל יש חסרון גדול בימינו שיש הרבה הפוסקים הלכה לפי מה שרואים שמצוי אצל אחרים, ואינם דבוקים במקורות ההלכה. כי גם מה שהמגן אברהם ו"משנה ברורה" התירו לצאת לחו"ל כדי לראות פני חברו (בסי' תקלא ס"ק יד) הרב ההוא לא ישיג זאת בניכר בהיותו בשוייץ. [וגם על פסק המשנה ברורה הקשה הרב משה שטרנבוך שאלות נוקבות]. וגם אם באמת יש לרב ההוא ידיד-נפש שם, הרי הוא מבקר אותו רק יום אחד, ולא שישה שם שבועיים! ומה הטעם שלוקח לשם גם אשתו וילדיו, ומכשיל גם אותם?

כלל הוא בשו"ע (יורה דעה סי' רמב, סעיף כב, ומקורו בבבא מציעא לא, א) שאם תלמיד רואה אצל רבו איזה חטא, יוכיח אותו בצורה מנומסת. כלומר יש אפשרות שגם רב וידען בתורה יכול להכשל בחטא. אמנם בימינו נדיר הדבר שאפשר להוכיח, כי רוב אנשים נפגעים וכוועים כשמוכיחים אותם.

לכן אתה אל תלמד ממנו. וגם תודיע לאחרים שיזהרו לקיים דברי חז"ל! אדם דבק בהלכה אינו יוצא מארצנו, אפילו על מנת לחזור. וגם המשנה ברורה (שם) כתב כי לשם טיול אסור לצאת לחוץ לארץ.